

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Сучасна археологія»

для студентів

спеціальності: **032 Історія та археологія**
рівня вищої освіти: **другого (магістерського)**
освітньої програми: **032.00.01 Історія**

Київ – 2023

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Протокол № 0623/23
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)

« » 20 23 р.

Розробник: Відейко Михайло Юрійович, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри історії України.

Викладач: Відейко Михайло Юрійович, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри історії України.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри Анна ГЕДЬО

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 032.00.01 Історія

28. 08 2023р.

Гарант освітньої програми Анна ГЕДЬО

Робочу програму перевірено

28. 08. 2023 р.

Заступник декана Віталій ЗАВАДСЬКИЙ

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

©Відейко М.Ю., 2023 р.

©Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	8/240	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:	8	
Обсяг кредитів	8	
Обсяг годин, в тому числі:	240	
Аудиторні	64	
Модульний контроль	16	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	130	
Форма семестрового контролю	Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни — навчити самостійно планувати, організовувати, виконувати та керувати повним циклом сучасних наукових досліджень у галузі археології, в тому числі на міждисциплінарному рівні.

Дисципліна спрямована на формування таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 2. Здатність працювати автономно.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

СК 2. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

СК 3. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК 4. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

СК 5. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.

СК 6. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

- СК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.
- СК 9. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
- СК 11. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження в галузі історії та археології.
- СКу 12. Здатність до формування професійних підходів до збереження історико-культурної спадщини.
- СКу 13. Здатність використовувати широкий спектр філософських концептів і методів для інтерпретації та аналізу історичних процесів на локальному, національному, європейському та глобальному рівні.

3. Результати навчання за дисципліною.

- ПРН 1. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
- ПРН 3. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням сучасних методологічних підходів.
- ПРН 4. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.
- ПРН 5. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.
- ПРН 6. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.
- ПРН 8. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.
- ПРН 10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна
Змістовий модуль 1. Польова археологія							
Тема 1. Вступ до польової археології.	12	2	2				8
Тема 2. Пошук та розкопки археологічних пам'яток.	14	2	2	2			8
Модульний контроль	2						
Разом	28	4	4	2			16
Змістовий модуль 2. Документування польових археологічних досліджень та відбір зразків							
Тема 3. Документування польових археологічних досліджень	12	2	2				8
Тема 4. Відбір зразків польових археологічних досліджень	14	2	2	2			8
Модульний контроль	2						
Разом	28	4	4	2			16
Змістовий модуль 3. Робота з результатами польових досліджень							
Тема 5. Постекспедиційні процеси та фіналізація результатів досліджень	14	2	2	2			8
Тема 6. Інтерпретація результатів археологічних досліджень та підготовка звіту	14	2	2	2			8
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	4	4			16
Змістовий модуль 4. Використання методів природничих наук у археології							
Тема 7. Місце методів природничих наук у археологічному дослідженні та вивченні давніх технологій.	10	2					8
Тема 8. Природничі методи у вивченні давнього металу	12	2	2				8
Модульний контроль	2						
Разом	24	4	2				16
Змістовий модуль 5. Вивчення давніх технологій							
Тема 9. Природничі методи у вивченні давньої кераміки.	12	2	2				8
Тема 10. Експериментальна археологія	12	2	2				8
Модульний контроль	2						
Разом	26	4	4				16
Змістовий модуль 6. Археологічні джерела та їх використання у історичних реконструкціях							
Тема 11. Особливості археологічних джерел та можливості їх використання.	10	2					8
Тема 12. Вивчення економіки на підставі археологічних джерел.	12	2	2				8
Модульний контроль	2						
Разом	24	4	2				16
Змістовий модуль 7. Використання археологічних джерел на реконструктивному рівні							
Тема 13. Реконструкція повсякденного життя на підставі археологічних джерел.	10	2					8

Тема 14. Реконструкція історичних подій та процесів на підставі археологічних джерел.	13	2	2				9
Модульний контроль	2						
Разом	25	4	2				17
Змістовий модуль 8. Археологічні джерела та їх використання у історичних реконструкціях суспільного та духовного життя							
Тема 15. Вивчення суспільного ладу за археологічними джерелами.	12	2	2				8
Тема 16. Дослідження духовного життя за археологічними джерелами.	11	2					9
Модульний контроль	2						
Разом	25	4	2				17
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	240	32	24	8			130

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Польова археологія

Лекція 1

Вступ до польової археології.

1. Визначення польової археології, історія її становлення.
2. Теоретичні основи польової археології. Термінологічний апарат.
3. Поняття культурного шару, стратиграфії, хронології.
4. Види археологічних пам'яток.
5. Види археологічних досліджень.

Ключові слова: польова археологія, культурний шар, стратиграфія, хронологія, археологічні пам'ятки, археологічні дослідження.

Лекція 2

Пошук та розкопки археологічних пам'яток

1. Підготовка до розвідок, дослідження архівних джерел, публікацій, карт, музейних колекцій.
2. Сателітні знімки і технологія LIDAR.
3. Завдання археологічних розкопок. Планування експедиції.
4. Особливості дослідження об'єктів на пам'ятках поселенського типу.
5. Вивчення стратиграфії.
6. Організація роботи польової лабораторії, її завдання.

Ключові слова: археологічні пам'ятки, архівні джерела, публікації, музейні колекції, технологія LIDAR, планування маршруту, GIS застосунки, документація, мобільна GPS навігація, геофізичні методи, RTK DGPS технології, металодетектори, археологічні розкопки, експедиція, техніка безпеки, закладення, магнітний план, тестові розкопки, поселенський тип, стратиграфія, поховальні пам'ятки, кургани, кістяк, трупоспалення, консервація, опрацювання, знахідки, польова лабораторія.

Змістовий модуль 2. Документування польових археологічних досліджень та відбір зразків

Лекція 3

Документування польових археологічних досліджень

1. Поняття польової документації. Ведення польового щоденника, особливості опису об'єктів. Польові описки та облікова документація.
2. Класична графічна документація. Масштабування зображень. Застосування геодезичного обладнання.
3. Основи роботи з нівеліром, тахеометром та GNSS обладнанням.
4. Збір та збереження інформації під час роботи експедиції, використання хмарних сховищ та зовнішніх накопичувачів.

Ключові слова: польова документація, польовий щоденник, особливості опису об'єктів, облікова документація, класична графічна документація, масштабування зображень, застосування геодезичного обладнання, нівелір, тахеометр, GNSS обладнання, фотографування, фотограметрія, 3D документація об'єктів.

Лекція 4

Відбір зразків польових археологічних досліджень

5. Організація флотації та просіювання в експедиції. Відбір зразків для мікро- та макропалеоботанічних досліджень.
6. Дендрохронологія та радіовуглецеве датування. Застосування палеогеографічних методів досліджень.

Ключові слова: флотація, просіювання, палеоботанічні дослідження, палінологія, палеоботаніка, фітоліти, антракологія, палеоантропология, палеопатологія, генетика, комплекс археозоологічних методів, археотеріологія, археоіхтіологія, археорнітологія, археомалакологія, дендрохронологія, радіовуглецеве датування, палеогеографічні методи досліджень.

Змістовий модуль 3. Робота з результатами польових досліджень

Лекція 5

Постекспедиційні процеси та фіналізація результатів досліджень

1. Підготовка короткої інформації про проведені польові дослідження. Додаткові інтердисциплінарні дослідження знахідок.
2. Застосування методів спектрометрії, металографії, трасологічних досліджень та інших можливостей електронної мікроскопії.
3. Опрацювання колекцій масового матеріалу та індивідуальних знахідок. Формування баз даних знахідок. Реставрація матеріалів. Передача знахідок у наукові фонди та музей: порядок зберігання та документація.
4. GIS обробка фотодокументації та креслень.

Ключові слова: польові дослідження, інтердисциплінарні дослідження, спектрометрія, металографія, трасологічні дослідження, електронна мікроскопія, індивідуальні знахідки, бази даних, реставрація, наукові фонди, музей, зберігання, документація, фотодокументація, креслення.

Лекція 6

Інтерпретація результатів археологічних досліджень та підготовка звіту

1. Археологічна систематика.

2. Нормативні документи по написанню звітів. Авторство та співавторство у звіті та публікаціях.

3. Оформлення альбому ілюстрацій та контактних відбитків. Описи матеріалів та документації та опис фотознімків.

4. Підготовка оцифрованих матеріалів на електронному носії: формати та систематизація даних. Створення та використання баз даних. Публікація результатів досліджень, статті, монографії.

Ключові слова: інтерпретація, археологічні дослідження, археологічна систематика, нормативні документи, авторство, співавторство, альбом ілюстрацій, контактні відбитки, описи матеріалів, документація, фотознімки, оцифровані матеріали, електронний носій, формати, систематизація, бази даних, публікація, статті, монографії.

Змістовий модуль 4. Використання природничих наук у археології та вивчення давніх технологій

Лекція 7

Місце методів природничих наук у археологічному дослідженні та вивченні давніх технологій

1. Коло природничих наук. Особливості застосування їх методів.
2. Що таке технології. Значення технологій та винаходів в історії. Технології і розвиток давніх цивілізацій.
3. Археологія і дослідження давніх технологій.
4. Поняття міждисциплінарних досліджень в археології із застосуванням методів природничих наук.

Ключові слова: коло природничих наук, методи, технології, винаходи, історія, розвиток, цивілізації, археометрія, археологія, дослідження, обладнання, міждисциплінарні дослідження.

Лекція 8

Природничі методи у вивченні давнього металу

1. Використання металу у давніх суспільствах. Історія досліджень давнього металу методами природничих наук та їх можливості у отриманні інформації.
2. Дослідницькі програми у вивченні археологічного металу. Відбір зразків для досліджень.
3. Обладнання, методи досліджень. Неруйнівні методи дослідження.
4. Систематизація результатів, створення, наповнення та використання дослідницьких баз даних.

Ключові слова: використання металу, давні суспільства, історія досліджень, природничі науки, отримання інформації, дослідницькі програми, археологічний метал, відбір зразків, обладнання, методи досліджень, неруйнівні методи, систематизація результатів, дослідницькі бази даних.

Змістовий модуль 5. Вивчення давніх технологій

Лекція 9

Природничі методи у вивченні давньої кераміки

1. Керамічне виробництво. Види керамічного виробництва у давніх суспільствах. Історія вивчення керамічного виробництва методами природничих наук.
2. Обладнання, методи досліджень. Вивчення технологій приготування сировини у керамічному виробництві.
3. Вивчення технології виготовлення посуду. Вивчення ангобів та фарб.
4. Систематизація результатів, особливості створення, наповнення та використання дослідницьких баз даних з вивчення керамічного виробництва.

Ключові слова: керамічне виробництво, давні суспільства, природничі науки, обладнання, дослідження, технології, сировина, посуд, ангоби, фарби, систематизація, результати, особливості, дослідницькі бази даних.

Лекція 10

Експериментальна археологія

1. Поняття та значення експериментальної археології. Історія експериментальної археології.
2. Складання програми експериментальних досліджень. Підготовка до досліджень: формування команди, пошук та обладнання полігону і лабораторії.
3. Фіксація дослідницького процесу. Залучення методів природничих наук до експерименту. Дослідження та критика результатів.

Ключові слова: експериментальна археологія, дослідження, критика, формування команди, пошук обладнання, полігон, лабораторія, фіксація, методи природничих наук, дослідницький процес.

Змістовий модуль 6. Археологічні джерела та їх використання.

Лекція 11

Особливості археологічних джерел та можливості їх використання

1. Історія досліджень археологічних джерел. Рівні дослідження. Емпіричний рівень. Теоретичний рівень.
2. Особливості археологічних джерел. Дослідження археологічних джерел. Міждисциплінарний підхід до вивчення археологічних джерел.
3. Створення та можливості використання джерельної бази в археології.

Ключові слова: поняття археологічне джерело, історія досліджень, рівні дослідження, емпіричний рівень, теоретичний рівень, міждисциплінарний підхід, природничі науки, гуманітарні науки, джерельна база, реконструкція історичних подій.

Лекція 12

Вивчення економіки на підставі археологічних джерел

1. Поняття палеоекономіки та палеодемографії. З історії палеоекономічних та палеодемографічних досліджень.
2. Дослідницькі схеми для вивчення економіки з використанням археологічних джерел. Коло джерел для вивчення економіки.

3. Систематизація джерел для вивчення економіки. Методи роботи з джерелами для вивчення економіки.

4. Залучення та використання відомостей з природничих наук. Приклади палеоекономічних реконструкцій. Зв'язки з іншими напрямками досліджень.

Ключові слова: поняття палеоекономіки, палеодемографія, історія досліджень, дослідницькі схеми, економіка, археологічні джерела, джерела для вивчення, систематизація джерел, методи роботи, відомості, природничі науки, палеоекономічні реконструкції.

Змістовий модуль 7. Використання археологічних джерел на реконструктивному рівні

Лекція 13

Реконструкція повсякденного життя на підставі археологічних джерел

1. Поняття повсякденного життя. Типологія життєвих циклів. З історії досліджень повсякденного життя.

2. Дослідницькі схеми для вивчення повсякденного життя. з використанням археологічних джерел. Коло джерел для вивчення повсякденного життя.

3. Методи роботи з джерелами для вивчення повсякденного життя. Зв'язок досліджень з гуманітарними дисциплінами.

4. Залучення та використання відомостей з природничих наук. Приклади реконструкцій повсякденного життя. Зв'язки з іншими напрямками досліджень.

Ключові слова: типологія життєвих циклів, історія досліджень повсякденного життя, дослідницькі схеми для вивчення повсякденного життя, археологічні джерела, приклади реконструкцій повсякденного життя.

Лекція 14

Реконструкція історичних подій та процесів на підставі археологічних джерел

1. Поняття "історична подія" та "історичний процес". З історії досліджень історичних подій та процесів.

2. Систематизація джерел для вивчення історичних подій та процесів. Методи роботи з джерелами для вивчення історичних подій та процесів.

3. Залучення та використання відомостей з природничих наук. Приклади реконструкцій історичних подій та процесів. Зв'язки з іншими напрямками досліджень.

Ключові слова: поняття "історична подія", "історичний процес", дослідження, історичні події, історичні процеси, дослідницькі схеми, археологічні джерела, систематизація джерел, методи роботи гуманітарні дисципліни, відомості з природничих наук, реконструкції, зв'язки, дослідження.

Змістовий модуль 8. Археологічні джерела та їх використання у історичних реконструкціях суспільного та духовного життя

Лекція 15

Вивчення суспільного ладу за археологічними джерелами

1. Поняття палеосоціології. З історії палеосоціологічних досліджень.

2. Дослідницькі схеми для вивчення суспільного ладу з використанням археологічних джерел. Коло джерел для вивчення суспільного ладу.

3. Методи роботи з джерелами для вивчення суспільного ладу. Зв'язок досліджень з гуманітарними дисциплінами.

4. Зв'язки з іншими напрямками досліджень.

Ключові слова: поняття палеосоціології, історія палеосоціологічних досліджень, дослідницькі схеми, суспільний лад, археологічні джерела, коло джерел, систематизація джерел, методи роботи, гуманітарні дисципліни, природничі науки, палеосоціологічні реконструкції, напрямки досліджень.

Лекція 16

Дослідження духовного життя за археологічними джерелами

1. З історії досліджень духовного життя. Дослідницькі схеми для вивчення духовного життя та можливості використання археологічних джерел.

2. Коло джерел для вивчення духовного життя. Систематизація джерел для вивчення духовного життя.

3. Методи роботи з джерелами для вивчення повсякденного життя. Зв'язок досліджень духовного життя з гуманітарними дисциплінами.

4. Залучення та використання відомостей з природничих наук. Приклади реконструкцій духовного життя.

Ключові слова: Поняття духовного життя, історія досліджень, дослідницькі схеми, археологічні джерела, систематизація джерел, повсякденне життя, гуманітарні дисципліни, природничі науки, реконструкції.

6. Контроль навчальних досягнень.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	2	2	-	-
Відвідування лабораторних занять	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20	1	10
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10	2	20	-	-
Лабораторна робота	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		-	70	-	70	-	81	-	48

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 5		Модуль 6		Модуль 7		Модуль 8	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	1	1	1	1	1	1

Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Відвідування лабораторних занять	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	1	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		-	59	-	48	-	48	-	48
Максимальна кількість балів: 472									
Розрахунок коефіцієнта: $60:472=0,12$									

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів спрямована на набуття ними навичок опрацювання джерел і досліджень за запропонованими темами. Формами самостійної роботи є співбесіда, рецензування і реферування рекомендованої фахової літератури за розділами навчального матеріалу.

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали
Змістовий модуль 1. Польова археологія		
Тема 1. Вступ до польової археології.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 2. Пошук та розкопки археологічних пам'яток.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 16 год.		10
Змістовий модуль 2. Документування польових археологічних досліджень та відбір зразків		
Тема 3. Документування польових археологічних досліджень	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 4. Відбір зразків польових археологічних досліджень	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 16 год.		10
Змістовий модуль 3. Робота з результатами польових досліджень		
Тема 5. Постекспедиційні процеси та фіналізація результатів досліджень	Перевірка конспектів, співбесіда	5

Тема 6. Інтерпретація результатів археологічних досліджень та підготовка звіту	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 16 год.		10
Змістовий модуль 4. Використання природничих наук у археології та вивчення давніх технологій		
Тема 7. Місце методів природничих наук у археологічному дослідженні та вивченні давніх технологій	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 8. Природничі методи у вивченні давнього металу	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 16 год.		10
Змістовий модуль 5. Вивчення давніх технологій		
Тема 9. Природничі методи у вивченні давньої кераміки.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 10. Експериментальна археологія.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 16 год.		10
Змістовий модуль 6. Археологічні джерела та їх використання у історичних реконструкціях		
Тема 11. Особливості археологічних джерел та можливості їх використання.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 12. Вивчення економіки на підставі археологічних джерел.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 16 год.		10
Змістовий модуль 7. Використання археологічних джерел на реконструктивному рівні		
Тема 13. Реконструкція повсякденного життя на підставі археологічних джерел.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 14. Реконструкція історичних подій та процесів на підставі археологічних джерел.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 17 год.		10
Змістовий модуль 8. Археологічні джерела та їх використання у історичних реконструкціях суспільного та духовного життя		
Тема 15. Вивчення суспільного ладу за археологічними джерелами.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Тема 16. Дослідження духовного життя за археологічними джерелами.	Перевірка конспектів, співбесіда	5
Разом: 17 год.		10
Усього: 130 год.		80

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання самостійної роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Форма проведення модульного контролю: виконання практичного письмового завдання, спрямованого на формування навичок використання математичних методів дослідження історичних джерел. Максимальна кількість балів за кожну роботу дорівнює 25 балам.

№	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1	Робота виконана на рівні самостійного творчого мислення на основі ґрунтовного знання проблеми, що висвітлюється, основних понять та категорій, розуміння закономірностей історичного процесу, грамотне, логічно-послідовне викладення історичного матеріалу, вміння пов'язувати його з сучасністю, робити узагальнення та висновки.	20-25
2	Робота виконана на рівні самостійного мислення з елементами творчого пошуку, розуміння студентом основних закономірностей історичного процесу. Допускаються окремі незначні помилки та неточності у висвітленні неосновних аспектів проблеми.	15-19
3	Робота виконана на рівні репродуктивного мислення. Допускаються недостатньо вірні формулювання, окремі незначні помилки у висвітленні основних аспектів проблеми, незнання студентом другорядних понять і категорій.	10-14
4	Робота виконана зі значними помилками, що мають принципове значення в оцінці подій і фактів. Незнання історіографії. Неспроможність студента аналізувати історичний матеріал, робити узагальнення та висновки. пов'язувати історичні події з сучасністю, невірна відповідь на питання. Невиконання роботи.	0-9
Разом		25 балів

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- Комп'ютерного контролю: тестові програми.
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять (в тому числі і в дистанційному форматі);
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Форма контролю – екзамен, який проводиться письмово в аудиторії або з використанням системи Е-навчання Університету. Екзаменаційне завдання складається з двох питань. На ці два питання має бути розгорнута відповідь. Максимальна кількість балів за окреме питання 20, максимальна сума балів — 40. У випадку виконання тестового завдання в онлайн режимі максимальна кількість балів становить 40.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Визначення польової археології, історія її становлення.

2. Правова база: Закони України про археологію, історико-культурну спадщину та її охорону.
3. Дозвільні документи на археологічні дослідження та вимоги до дослідників. Права і обов'язки археологів.
4. Види археологічних досліджень та їх місце у науково-дослідних проектах.
5. Підготовка до проведення археологічних розвідок.
6. Неруйнівні методи пошуку археологічних пам'яток та їх застосування.
7. Використання супутникових знімків для пошуку та дослідження пам'яток археології.
8. Застосування лідар-технологій для пошуку та дослідження археологічних пам'яток.
9. Застосування магнітної зйомки для пошуку та дослідження пам'яток археології.
10. Застосування металодетекторів для пошуку та дослідження пам'яток археології
11. Формування бази даних розвідки в середовищі GIS застосунків
12. Планування археологічної експедиції: команда, логістика, обладнання.
13. Вибір місця розкопок, види розкопів, організація розкопу, техніка безпеки.
14. Тестові розкопки та дослідження широкими площами.
15. Особливості дослідження об'єктів на пам'ятках поселенського типу.
16. Розкопки курганів, дослідження конструкції насипу, виявлення впускних поховань. Використання землерийної техніки.
17. Методика розчистки кістяка, трупоспалення.
18. Консервація та опрацювання знахідок в польових умовах.
19. Організація роботи польової камеральної лабораторії та її завдання.
20. Види польової археологічної документації та порядок її створення.
21. Організація флотації та просіювання в експедиції.
22. Відбір зразків для мікро- та макро- палеоботанічних досліджень: палінологія, палеоботаніка, фітоліти, антракологія.
23. Палеоботанічні та палінологічні дослідження.
24. Палеогеографічні реконструкції та їх значення.
25. Можливості палеоантропології, палеопатології.
26. Генетичні дослідження на археологічному матеріалі.
27. Комплекс археозоологічних методів: археотеріологія, археоіхтіологія, археорнітологія, археомалакологія.
28. Дендрохронологічне датування: відбір зразків та застосування.
29. Ізотопне та радіовуглецеве датування: відбір зразків та застосування.
30. Застосування палеогеографічних методів досліджень.
31. Застосування методів спектрометрії для вивчення археологічних знахідок
32. Застосування методів металографії для вивчення археологічних знахідок.
33. Використання трасологічних досліджень та інших можливостей електронної мікроскопії.
34. Опрацювання колекцій масового матеріалу та індивідуальних знахідок.
35. Формування баз даних знахідок.
36. Організація реставрації знахідок у пост-експедиційний період.
37. Поняття давніх технологій та методи їх вивчення.
38. Визначення експериментальної археології та організація дослідницького процесу.
39. Рентгенофлуоресцентний метод та його використання в археології.
40. Поняття "археологічні джерела". Особливості археологічних джерел.
41. Поняття та схема міждисциплінарних досліджень в археології.
42. Створення джерельної бази в археології.
43. Дослідницькі схеми для вивчення економіки на підставі археологічних джерел.
44. Коло археологічних джерел для вивчення економіки.
45. Систематизація археологічних джерел для вивчення економіки
46. Методи роботи з археологічними джерелами для вивчення економіки.
47. Дослідницькі схеми для вивчення суспільного ладу на підставі археологічних джерел.

48. Коло археологічних джерел для вивчення суспільного ладу.
49. Систематизація археологічних джерел для вивчення суспільного ладу.
50. Методи роботи з археологічними джерелами для вивчення суспільного ладу.
51. Дослідницькі схеми для вивчення повсякденного життя на підставі археологічних джерел.
52. Коло археологічних джерел для вивчення повсякденного життя.
53. Систематизація археологічних джерел для вивчення повсякденного життя.
54. Методи роботи з археологічними джерелами для вивчення повсякденного життя.
55. Дослідницькі схеми для вивчення духовного життя на підставі археологічних джерел.
56. Коло археологічних джерел для вивчення повсякденного життя.
57. Систематизація археологічних джерел для вивчення духовного життя.
58. Методи роботи з археологічними джерелами для вивчення духовного життя.
59. Дослідницькі схеми для реконструкцій історичних подій та процесів на підставі археологічних джерел.
60. Коло археологічних джерел для реконструкцій історичних подій та процесів.
61. Систематизація археологічних джерел для реконструкцій історичних подій та процесів.
62. Методи роботи з археологічними джерелами для реконструкцій історичних подій та процесів.

6.6 Шкала оцінювання

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету	За національною шкалою
A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90 – 100 балів	Відмінно
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82-89 балів	Добре
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75-81 балів	
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69-74 балів	Задовільно
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60-68 балів	
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35-59 балів	Незадовільно
F	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1-34 балів	

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: **240** год., із них: лекції – 32 год., семінарські заняття – 24 год., практичні заняття — 8 год., модульний контроль – 16 год., самостійна робота – 130 год., семестровий контроль 30 год.

Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4	
	Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8
Лекції (бали)	Л.1 (1 б.)	Л.2 (1 б.)	Л.3 (1 б.)	Л.4 (1 б.)	Л.5 (1 б.)	Л.6 (1 б.)	Л.7 (1 б.)	Л.8 (1 б.)
Семінарські заняття (бали)	С.1 (11 б.)	С.2 (11 б.)	С.3 (11 б.)	С.4 (11 б.)	С.5 (11 б.)	С.6 (11 б.)		С.7 (11 б.)
Практичні заняття (бали)		ПР.1 (11 б.)		ПР.2 (11 б.)	ПР.3 (11 б.)	ПР.4 (11 б.)		
СР (бали)	СР до т.1 (5 б.)	СР до т.2 (5 б.)	СР до т.3 (5 б.)	СР до т.4 (5 б.)	СР до т.5 (5 б.)	СР до т.6 (5 б.)	СР до т.7 (5 б.)	СР до т.8 (5 б.)
МК (бали)	Модульний контроль – 25 б.		Модульний контроль – 25 б.		Модульний контроль – 25 б.		Модульний контроль – 25 б.	

Модулі	Змістовий модуль 5		Змістовий модуль 6		Змістовий модуль 7		Змістовий модуль 8	
	Т.9	Т.10	Т.11	Т.12	Т.13	Т.14	Т.15	Т.16
Лекції (бали)	Л.9 (1 б.)	Л.10 (1 б.)	Л.11 (1 б.)	Л.12 (1 б.)	Л.13 (1 б.)	Л.14 (1 б.)	Л.15 (1 б.)	Л.16 (1 б.)
Семінарські заняття (бали)	С.8 (11 б.)	С.9 (11 б.)		С.10 (11 б.)		С.11 (11 б.)	С.12 (11 б.)	
СР (бали)	СР до т.9 (5 б.)	СР до т.10 (5 б.)	СР до т.11 (5 б.)	СР до т.12 (5 б.)	СР до т.13 (5 б.)	СР до т.14 (5 б.)	СР до т.15 (5 б.)	СР до т.16 (5 б.)
МК (бали)	Модульний контроль – 25 б.		Модульний контроль – 25 б.		Модульний контроль – 25 б.		Модульний контроль – 25 б.	
Підсумковий контроль (бали)	Екзамен (40 б.)							

8. Рекомендована література:

1. Археологія: від джерел до реконструкцій: [зб. наук. пр.] / НАН України, Ін-т археології ; [Акимов Д. та ін. ; редкол.: Отрощенко В. (відп. ред.) та ін.]. - Київ : ІА НАН України, 2011. 250 с.
2. Археологія України: Курс лекцій / Л. Залізняк, О. Моця, В. Зубар, К. Бунятян, В. Отрощенко, Р. Терпиловський. Київ: Либідь, 2005. 504 с.
3. Археологія Української ССР: У 3 т. Київ, 1971-1975. Т.1-3.
4. Давня історія України : В 3-х т. Т. 2. Скіфо-антична доба / С. Бессонова, Н. Гаврилюк, В. Зубар, В. Крапивіна, С. Крижицький, Н. Лейпунська, В. Мурзін, О. Пуздровський, А. Русяєва, О. Симоненко; ред.: П. Толочко; НАН України. Ін-т археол. - Київ, 1998. - 494 с.
5. Давня кераміка України. Ч.1.- Київ, 2001.- 238 с.
6. Дудкін В., Відейко М. Археометричні дослідження трипільської цивілізації // URL: http://archaeology.kiev.ua/journal/010100/dudkin_videyko.htm
7. Енциклопедія Трипільської цивілізації: в 2 т. / голова редкол. Л. Новохатько ; Державне підприємство Книжкова палата України ім. Івана Федорова, Національна комісія України у справах ЮНЕСКО, Корпорація "Індустріальна спілка Донбасу", ЗАТ "Петроімпекс". Київ : ТОВ "Укрполіграфмедіа", 2004.
8. Історія цивілізації. Україна. Том 1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н. е. IX ст.) Харків: Фоліо, 2020.
9. Історія цивілізації. Україна. Том 2. Від Русі до Галицького князівства (900 1256) Харків: Фоліо, 2021.
10. Макаренко М. Маріупольський могильник. Київ, 1933.
11. Міхеєв В., Шрамко Б. Археологія залізного віку Східної Європи.- Харків, Каравела, 2000. - 224 с.
12. Мінжулін О.. Реставрація творів з металу: Підручник для студентів вищих художніх закладів. Київ: Спалах, 1998. 232 с.
13. Сагайдак М. Давньокиївський Поділ. Проблеми топографії, стратиграфії, хронології. Київ: Наукова думка, 1991. 166 с.
14. Сегеда С. Основи антропології / С. Сегеда. Київ, 1995.
15. Ситник О. Археологічна наука у Львові. Перша половина ХХ століття / О. Ситник ; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, Ін-т археол. Жешів. ун-ту (РП), Фондація Жешів. археол. осередка. Львів ; Жешів, 2012. 365 с.
16. Словник-довідник з археології / Н. Гаврилюк [та ін.] ; ред. Н. Гаврилюк. - Київ : Наукова думка, 1996. - 430 с.
17. Ткачук Т., Мельник Я. Семіотичний аналіз трипільсько-кукутенських знакових систем (мальований посуд). - Івано-Франківськ: Плай, 2000. - 238 с.
18. Толочко П. (ред.) Етнічна історія давньої України / П. Толочко, Д. Козак, О. Моця, В. Мурзін, В. Отрощенко. Київ, 2000.
19. Хвойко В. Давні мешканці Середнього Придніпров'я та їх культура у доісторичні часи (по розкопкам) //Дослідження трипільської цивілізації у науковій спадщині археолога Вікентія Хвойки. Київ, 2006. Т. I.
20. Шиянова А. Проблеми реставрації кераміки енеолітичного часу // Рижов С., Бурдо Н., Відейко М., Магомедов Б. Давня кераміка України: Археологічні джерела та реконструкції. Київ: Товариство «Коло-Ра», 2001. С. 216-220.
21. Шовкопляс І. Археологічні дослідження на Україні (1917 1957). Київ, 1957.
22. Шовкопляс І. Основи археології. Київ, 1971.
23. Цивілізаційна історія України: Нариси / О. Моця, М. Горелов, О. Рафальський. Київ: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2006. 631 с.
24. Українська державність: історико-правничі нариси. Київ, 2021.

25. Україна крізь віки. У 15-ти тт. – Т. 1: Бунятян К., Мурзін В., Симоненко О. На світанку історії / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут археології, Інститут історії України. Київ: Альтернативи, 1998.
26. Україна: хронологія розвитку: з давніх часів до пізньої античності. Том 1 - 2. Київ, Кріон, 2010.
27. Aitken, M.J. *Science-based Dating in Archaeology*. London: Longman 1990.
28. *Archaeology and Modernity*. London: Routledge. Trigger, B. 2006.
29. *A History of Archaeological Thought*. Cambridge: Cambridge University Press. Urban, P. and E. Schortman 2012.
30. *Archaeological theory in practice*. Walnut Creek: Left Coast Press. VanPool, T.L. and VanPool, C.S. (eds.) 2003.
31. Chang, K.C. *Rethinking Archaeology*. New York: Random House, 1967.
32. Childe, V.G. *The Dawn of European Civilization*. London: Kegan Paul, 1958.
33. Childe, V.G. *The Danube in Prehistory*. Oxford: Clarendon Press. (Introduction), 1929.
34. Childe, V.G. *Piecing Together the Past: The Interpretation of Archaeological Data*. London: Routledge and Kegan Paul, 1956.
35. Clarke, D.L. Models and paradigms in contemporary archaeology. In D.L. Clarke (ed.) *Models in Archaeology*. London: Methuen:1-60, 1972.
36. Clarke, D.L. *Archaeology: the loss of innocence*. *Antiquity* 47:6-18, 1973.
37. Courbin, P. *What is Archaeology? An Essay on the Nature of Archaeological Research*. Chicago: University of Chicago Press, 1988.
38. Dunnell R. Science, social science and common sense: the agonizing dilemma of modern archaeology. *Journal of Anthropological Research* 38:1-25, 1982.
39. Flannery, K.V. The golden Marshalltown: a parable for the archaeology of the 1980s. *American Anthropologist* 84:265-78, 1982.
40. Hodder, I. Introduction: a review of contemporary theoretical debate in archaeology. In I. Hodder (ed.) *Archaeological Theory Today*. Cambridge: Polity:1-13, 2001.
41. *Archaeological Theory Today* (2nd edition). Cambridge: Polity:1-13. Johnson, M. 2006.
42. Hodder, I. and S. Hutson *Reading the Past* (3rd edition). Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
43. Gimbutas M. *The Language of Goddess*. - Thames and Hudson, 1989.
44. Gimbutas M. *The Civilisation of Goddess : The world of Old Europe*. - San Francisco, 1991.
45. Johnson, M. *Archaeological Theory: An Introduction*. (2nd edition). Oxford: Blackwell, 2010.
46. Johnson, M. On the nature of empiricism in archaeology. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 17:764- 87, 2011.
47. Jones, A. *Archaeological Theory and Scientific*, 2002.
48. Joyce, R. and J. Pollard *Archaeological assemblages and practices of deposition*. In M. Beaudry and D. Hicks (eds).*The Oxford Handbook of Material Culture Studies*. Oxford: OUP, 2010.
49. Malainey, Mary E. *A Consumer's Guide to Archaeological Science*. New York: Springer 2010
50. Neustupny, E. *Archaeological Method*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
51. O'Brien, M.J., Lyman, R.L. and Schiffer, M.B. *Archaeology as a Process: Processualism and its progeny*. Salt Lake City: University of Utah Press, 2005.
52. Orser Jr., C. The archaeologies of recent history: historical, post-medieval, and modern-world. In J. Bintliff (ed.), *A Companion to Archaeology*. Oxford: Blackwell:272-90, 2004.
53. Renfrew, A.C. and Paul Bahn, *Archaeology: Theories, Methods and Practice*, London: Thames and Hudson, 1991.

54. Renfrew, A.C., Archaeology and Language: The Puzzle of Indo-European Origins, London: Pimlico, 1987.
55. Thomas, J. Archaeology and Modernity. London: Routledge, 2004.
56. Trigger, B.G. Gordon Childe: Revolutions in Archaeology. London: Thames and Hudson, 1980.

Онлайн-доступ до друкованих видань:

Журнал “Археологія”:

<http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/arkheolohiya>

Журнал “Археологія і давня історія України”:

<http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/adiu>

Видання з археологічної періодики України

<http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/khram-zapvuak-nziimk-apursr-ksiau>

“Археологічні дослідження в Україні”

<http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/avu-adu>

Періодичні та серійні видання;

<http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/periodyka-serii>

Монографії:

<http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/monografii>

Інтернет-ресурси:

Archaeological Theory <http://antiquity.ac.uk/reviews/bintliff338.html>

How we do it <http://imnh.isu.edu/digitalatlas/arch/archdef/main.htm>

R. Lynne **How to Write an Archaeological Report**

<http://peopleof.oueverydaylife.com/write-archaeological-report-9030.html>

Інструкція по складанню звіту про дослідження археологічної спадщини

http://www.vgosau.kiev.ua/a/Archaeology_2004_02.pdf

Archaeometry [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1475-4754](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1475-4754)

Laboratory of Archaeometry <http://archaeometry.missouri.edu/>

Theory <http://publishingarchaeology.blogspot.com/2016/02/why-is-scientific-archaeology-so-hard.html>

When? Dating Methods And Chronology
<http://college.thamesandhudsonusa.com/college/archaeology/archaeology6/ch/04/summaries.aspx>

Archaeological Dating: Stratigraphy and Seriation

<https://www.thoughtco.com/archaeological-dating-stratigraphy-and-seriation-167119>

Pseudo-Archaeology

<http://www.archaeologyexpert.co.uk/PseudoArchaeology.html>

Сергій Вовкодав Облік та збереження археологічних пам'яток засобами геоінформаційних систем // <http://www.gisgroup.narod.ru/OBLIK.htm>

<http://www.archaeologydude.com/2011/11/some-free-tools-for-archaeologists.html>

<http://isaacullah.github.io/List-of-FOSS-tools-for-academics/>

A range of useful software resources for archaeologists

<http://www.bajr.org/bajrresources/software.asp>

Tools for Quantitative Archaeology <http://tfqa.com/>

Archaeology with open-source software

<https://www.software.ac.uk/blog/2016-09-26-archaeology-open-source-software-its-getting-easier>

The Open Archaeology Software Suite <https://launchpad.net/openarchaeology>

Archaeological Surveying

<http://www.archaeologyexpert.co.uk/ArchaeologicalSurveying.html>

Спутниковий пошук

<https://www.globalxplorer.org/tutorial/looting>

<http://ideas.ted.com/tag/satellite-archaeology/>

<https://www.satimagingcorp.com/applications/environmental-impact-studies/wildlife-and-marine-conservation/archaeology/>

http://www.age-of-the-sage.org/space_archaeology/satellite_street_plan_tanis.html

Field archaeology

<http://www.archaeologyfieldwork.com/AFW>

Battlefield archaeology

<http://anthropology.uconn.edu/field-training/battlefield-archaeology/>

Space archaeology

<http://www.smh.com.au/articles/2003/06/10/1055220598848.html>

Famous archaeologists

<http://www.archaeologyexpert.co.uk/FamousArchaeologistsCategory.html>

Geophysical Survey in Archaeological Field Evaluation

<http://content.historicengland.org.uk/images-books/publications/geophysical-survey-in-archaeological-field-evaluation/geophysics-guidelines.pdf>